

О. Повстин,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,

м. Львів

e-mail: ogooks@i.ua

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ІНОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Розвиток глобалізаційних процесів призвів до якісних змін у всіх сферах життя суспільства. Глобалізація світу є багатовекторним процесом, що базується на технологічному прогресі, розвитку міжнародної інфраструктури, змінах в телекомунікаційних технологіях та посиленні міжнародних зв'язків. Слід зазначити, що посилення міжнародної конкуренції відбувається, не лише у виробничій сфері, а і у всіх соціальних системах.

Освіту, слід розглядати, як один з найдавніших і найважливіших соціальних інститутів суспільства, який представлений не лише сукупністю навчальних установ та науково-викладацьким складом, що виконує свої функції. Крім того — це сукупність концепцій, ідей, встановлених правил поведінки для учасників освітнього процесу.

«Нова економіка» являє собою економічну інфраструктуру, яка, головним чином, характеризується переважанням нематеріальних активів (послуг і технологій), і зниженням ролі матеріальних активів. Сучасна економіка є економікою знань, економікою нових інформаційних технологій, економікою більш динамічних бізнес-процесів, які забезпечують конкурентоспроможність компаній на світовому ринку.

Новому змісту економічних процесів повинен відповідати оновлений зміст освіти та організації навчально-виховного процесу з врахуванням європейських цінностей, сучасних ринкових економічних умов, здобутків науково-технічного прогресу, необхідних умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина. Висока додана вартість продукції визначається не лише основними матеріальними витратами на її виготовлення, але й рівнем вкладеного у неї знання. Також важливим є той факт, що інноваційні процеси повинні мати місце не лише у сфері надання освітніх послуг, але й стосуватись менеджменту галузі.

Світовий досвід віддзеркалює значні зміни в організації виробництва як на національному, так і на міжнародному рівнях. Розподіл економіки на сектори або галузі поступово відходить у минуле. Все більше, структуризація економічних процесів та їх аналіз відбувається через призму кластерів. Кластерна модель соціально-економічного розвитку поступово перетворюється в провідну концепцію світової економіки. Кластерний розвиток економіки країни є однією з характерних ознак сучасної інноваційної економіки.

Поняття «кластеризація» вперше почало використовуватись у 50-х роках минулого століття переважно в промисловій галузі, а наприкінці ХХ століття стає розповсюдженим явищем і в соціальній сфері. Засновником кластеризації слід вважати Майкла Портера, за його визначенням, «кластер» — це група географічно-близьких взаємопов'язаних компаній (постачальники і виробники) і пов'язаних з ними установ, які формують певну інфраструктуру (освітні заклади, органи державного та місцевого управління, транспортні компанії, комунікаційні центри) у певній сфері і характеризуючись спільністю діяльності та взаємодоповнюючи одна одну[1].

Кластер являє собою індустріально-логістичний комплекс, сформований на основі територіальної концентрації мереж спеціалізованих постачальників, основних виробників і споживачів, пов'язаних технологічним ланцюгом. Географічний розмір кластера залежить від територіального розташування його учасників. Кластери формуються в різних галузях економіки.

На думку Куценко В.І. кластер являє собою більш складневище, аніж просте об'єднання закладів, організацій, підприємств для спільної маркетингової діяльності, чи проведення узгодженої політики. Зокрема в освіті- кластер передбачає більшглибоку технологічну кооперацію учасників на основі участі в системі накопичення вартості. При цьому навчальні заклади не лише включаються у процескооперування, але й конкурують один з одним, вибірково в окремих напрямках[2].

Освітній кластер, за визначенням Є. Р. Чернишової, – це мережа постачальників, виробників і споживачів освітніх послуг і технологій, а також елементів освітньої інфраструктури, діяльність яких ґрунтується на позитивних синергетичних ефектах освітньої агломерації (мережних технологіях, інтеграції знань та умінь, близькості споживача та виробника освітніх послуг тощо) [3].

Отже, освітній кластер – це група взаємопов'язаних компаній і організацій, які діють у сфері освіти і націлені на досягнення спільної мети. Ефективність такої співпраці залежить від швидкості обміну інформацією, спільним використанням накопичених ресурсів, впровадженням інновацій в освітній процес. Разом з тим, однією з цілей функціонування науково-освітнього кластеру є якість освітніх послуг та розвиток науки.

Прикладом освітнього кластера може слугувати взаємодія навчальних закладів, суб'єктів господарювання та органів державної влади або місцевого самоврядування. Так, на базі Черкаського державного бізнес-коледжа, завдяки об'єднанню з Київським національним університетом технологій та дизайну, створено науково-освітній кластер. Навчаючись у Черкасах – за програмою столичного університету та зі столичними викладачами – черкаська молодь зможе отримати освіту бакалавра або магістра за 7 спеціальностями, а виробничу практику пройти на підприємствах Києва, Дубліна, Варшави та Риги. Ініціатором створення першого в Україні освітнього кластеру став директор Черкаського державного бізнес-коледжу Олег Куклін, який уже отримав авторське свідоцтво на започатковану ідею, що підтверджує впровадження інновацій в освіті.

Серед головних завдань функціонування науково-освітнього кластеру:

- об'єднання інтелектуальних, фінансових та матеріально-технічних ресурсів учасників науково-освітнього кластера - суб'єктів освітньої, наукової та виробничої сфери;
- розроблення та організація експериментальної перевірки концептуальної моделі взаємодії закладів післядипломної освіти та інших суб'єктів освітньої, наукової та виробничої сфер в умовах науково-освітнього кластера;
- розроблення концептуальних, нормативно-правових документів щодо розвитку кластерних механізмів взаємодії закладів післядипломної освіти та інших суб'єктів освітньої, наукової та виробничої сфер в умовах науково-освітнього кластера;
- впровадження результатів наукових досліджень;
- розвиток кадрового потенціалу учасників проекту;
- оприлюднення результатів наукових досліджень (крім випадків, які пов'язані з дотриманням умов конфіденційності) на конференціях, семінарах та у наукових виданнях [4].

Інноваційний підхід у кластеризації освітнього простору передбачає широке впровадження нових інформаційних технологій в освітній процес. Вітчизняні дослідники виділяють наступні переваги від впровадження останніх [5]:

- підвищення якості навчання та підготовки фахівців із використанням ІТ у навчальному процесі;
- розробка нових технологій навчання, що сприяють підвищенню мотивації та активізації пізнавального процесу під час навчання;
- забезпечення неперервності та доступності навчального процесу;
- перевірка отриманих знань на практиці, моделювання реальних ситуацій;
- покращення розробки, новизни й доступності навчальних матеріалів;

- автоматизація навчального процесу, перевірка знань, контролю відвідуваності та дотримання навчальних програм;
- надання батькам інформації про відвідування та успішність учнів у реальному часі;
- незалежне оцінювання якості навчання, рівня викладання, якості навчальних програм та матеріалів;
- автоматизоване врахування та аналіз використання нових напрямів і методів у навчальному процесі.

Однією з проблем реалізації проектів пов'язаних з створенням науково-освітніх кластерних структур є відсутність законодавчої та методичної баз розвитку кластерної політики в країні.

Створення освітніх кластерів має позитивно вплинути на технологічний рівень економіки, а звідси на зростання реальних доходів населення. Адже, як відмічено вище, освітній кластер включає не лише навчальні заклади, а й науково-дослідні інститути, венчурні фірми, злагоджена робота яких дозволяє ефективно використовувати ресурси, зосереджені в них[2].

Список використаних джерел

1. *Портер М. Международная конкуренция. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.; Региональная экономика. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 519 с.*
2. *Куценко В.І. Кластеризація в контексті формування людиноорієнтованої парадигми розвитку освіти \ Електронний ресурс: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/ttmuo/2009_2/09kutorpe.pdf.*
3. *Чернишова С. Р. Освітні кластери як шлях підвищення конкурентоздатності навчальних закладів системи післядипломної педагогічної освіти / С. Р. Чернишова; НАПН України; Ун-т менедж. освіти. — К. : Педагогічна думка. — 2012. — 472 с.*
4. *Електронний ресурс: <https://www.sites.google.com/site/clusterumo1/>*
5. *Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті/ Р.С.Гуревич, М.Ю.Кадемя, М.М. Козяр; за ред.. член.-кор. НАПН України Р.С. Гуревича. – Львів: Сполом, 2012 – 506с.*